

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

DOI: [http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2023-1\(54\)-3-10](http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2023-1(54)-3-10)
УДК 657.1

М.Г. Березівська, аспірант

Державний університет «Житомирська політехніка»

Н.С. Стойка, к.е.н., доц.

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Інтернет речей в бухгалтерському обліку: бібліометричний аналіз

На сьогодні спостерігається розвиток Четвертої промислової революції (Індустрія 4.0), яка є викликом для сучасного бізнесу, що зумовлює необхідність дослідження тенденцій розвитку бухгалтерського обліку на основі застосування Інтернету речей. У дослідженні використано бібліометричний, структурний, кластерний та графічний аналіз, а також методи візуалізації публікаційної активності вчених щодо Інтернету речей в бухгалтерському обліку за даними платформ Web of Science та за допомогою програмного забезпечення VOSviewer. На основі дослідження великої кількості наукових публікацій, присвячених тематиці Інтернету речей, за такими напрямами аналізу, як публікаційні категорії, динаміка публікацій, типи організацій, активність авторів, видавничий рейтинг, країни-лідири публікаційної активності, цитованість статей, кластеризація термінів і цитованих авторів охарактеризовано та візуалізовано бібліометричне поле цього поняття. Досліджено найбільш цитовані статті, які спрямовані на виявлення тенденцій розкриття та подальшого моніторингу тематики Інтернету речей в бухгалтерському обліку, та проаналізовано публікаційну активність авторів.

Ключові слова: Інтернет речей; бухгалтерський облік; бібліометричний аналіз; Web of Science; VOSviewer; Індустрія 4.0.

Вступ. Швидке впровадження технологічних змін у діяльність підприємств трансформує класичні підходи до реалізації їх діяльності та зумовлює необхідність застосування нових моделей для забезпечення їх ефективного функціонування. Для того щоб досягти максимальної ефективності, необхідно бути прогресивним у своїй сфері, що стосується і системи інформаційної підтримки бізнесу, зокрема у бухгалтерському обліку, який має враховувати активне застосування технологічних інновацій в діяльності підприємств, що з'явилися в результаті виникнення Індустрії 4.0.

Однією із актуальних проблем, що потребує дослідження, є аналіз впливу Інтернету речей на діяльність підприємств та пристосування системи організації обліку до використання Інтернету речей як засобу удосконалення бізнес-процесів підприємства. Як зазначає з цього приводу проф. А.А. Пилипенко, залучення в результаті Індустрії 4.0 інструментів та методів у практику облікової діяльності перетинається з проблемою зміни організації бухгалтерських і контрольних процесів з цілого ряду причин (розширення кількості даних об'єктивно потребує зміни практик роботи з ними; розширення облікової таксономії (переліку об'єктів, що потребують відображення та розробки потрібних для цього облікових номенклатур)) [2, с. 94].

Для виявлення напрямів удосконалення системи обліку на основі використання Інтернету речей необхідно провести аналіз наявних наукових публікацій у цій сфері, виявити дотичні сфери та кластери досліджень, а також з'ясувати найбільш актуальну проблематику, що потребує вирішення вченими в умовах переходу підприємств до Індустрії 4.0.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення проблеми. Теоретичним та практичним питанням, які пов'язані з дослідженням стану бухгалтерського обліку з використанням Інтернету речей та визначенням тенденцій його розвитку в умовах Індустрії 4.0, присвятили свої праці Р.Бруханський, Н.Єршова, А.Ключко, С.Легенчук, В.Муравський, І.Назаренко, В.Онищенко, І.Орлов, О.Осадча, А.Пилипенко, Н.Скоробогатова, Л.Соколенко, І.Спільник та ін.

Серед зарубіжних дослідників ці питання порушувалися в дослідженнях А.Карманської, А.Д. Гарсія да Матта, А.Б. Фре, О.К. Кінтана, К.Фернандеса, С.Лі.

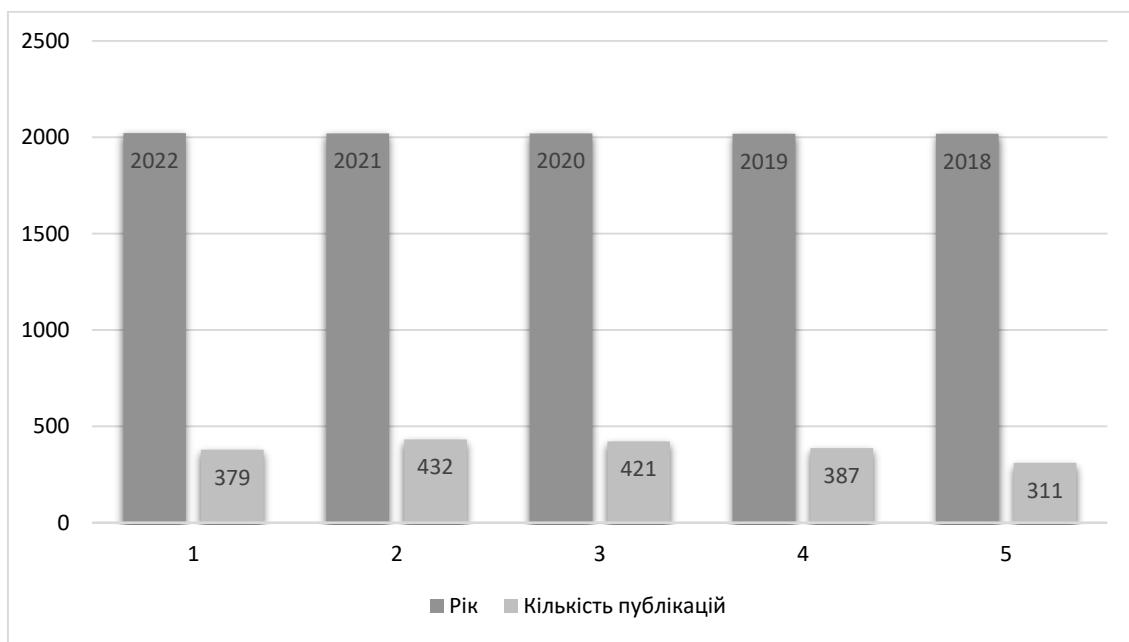
Викладення основного матеріалу дослідження. Кожного дня речі, які використовуються людьми, стають все більш технологічними. Інноваційні компанії більш активно створюють роботів, які виконують певні функції для допомоги людині. Поступові зміни, які відбуваються у пристроях, якими людство користується кожного дня, стають все близчими і з ними можна взаємодіяти, подібно до того як люди взаємодіють між собою. Значна частина людських функцій (чuti, бачити, відчувати смак і запах тощо) може виконуватися такими пристроями, які називають «розумними речами». До таких пристрійв належать смартфони, побутова техніка, системи планування ресурсів підприємства тощо.

Оскільки ці пристрої набувають здатності навчатися один у одного, то створюється абсолютно нове джерело знань, яке може використовуватися для управління діяльністю [4]. З їх використанням одночасно

виникає низка проблем – безпека, інтелектуальна власність, конфіденційність. Адже такі пристрої, як телефон, смартгодинник, автомобіль, персональний комп’ютер та інші володіють знаннями про всі дії користувачів. При їх використанні зникає конфіденційність і захист даних між пристроями користувачів та їх компаніями. Тому в епоху Інтернету речей, що також безпосередньо пов’язаний з бухгалтерським обліком, на першому місці має бути конфіденційність та безпека даних.

Такі компанії, як General Electric, IBM, Microsoft, Google і Apple, інвестують у вирішення зазначених вище проблем, але реальність така, що до справжнього загального впровадження Інтернету речей залишилося 5–10 років. Хоча Інтернет речей, безперечно, змінить професію бухгалтера, ймовірно, це не станеться миттєво [4]. Тому зараз важливо почати вивчення Інтернету речей, особливостей його впливу на систему обліку, що дозволить готувати облікових працівників, які відповідатимуть вимогам, що висувають підприємства під час переходу до Індустрії 4.0. Адже сучасний фахівець у сфері бухгалтерського обліку має бути готовим до технологічних змін вже зараз, що дозволить уникнути його усунення в майбутньому IT-працівниками або інтелектуальними роботами.

Для того щоб зрозуміти, що собою являє Інтернет речей та які аспекти його використання на підприємствах стосуються системи бухгалтерського обліку, було досліджено найбільш цитовані публікації щодо цієї тематики в бібліометричній платформі Web of Science. Результати пошуку публікацій за обраною темою та їх кількість за останні п’ять років наведено на рисунку 1.

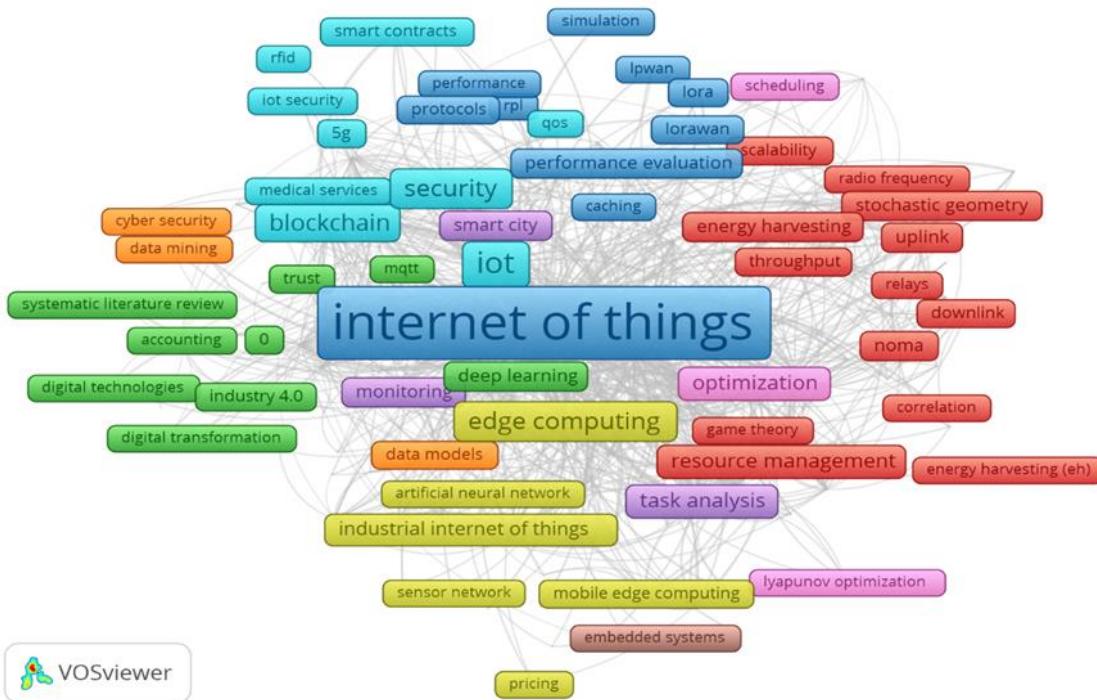
Джерело: складено авторами на основі Web of Science

Rис. 1. Кількість публікацій Web of Science за останні п’ять років, 2018–2022 pp.

За даними рисунка 1, найбільше було опубліковано у 2021 р. – 432 статті, а найменше у 2018 р. – 311 публікацій, тобто, порівнюючи публікаційну активність, починаючи з 2018 р. вона становила 311 публікацій, або 16 %, у 2019 р. – 387 публікацій, або 20 %, тобто на 2 % більше. У 2020 р. – 421 публікація, або 22 %, у 2021 р. – теж 22 %, а станом на грудень 2022 р. – 20 %. Як свідчать дані рисунка 1, усього за заданими запитами з тематики Інтернет речей у бухгалтерському обліку станом на грудень 2022 р. опубліковано 379 публікацій, що свідчить про актуальність цього напряму досліджень.

Аналіз структури публікацій у 2018–2022 рр. за темами цитування щодо Інтернету речей в бухгалтерському обліку в базі Web of Science дозволив встановити, що найбільше статей було опубліковано в сфері інженерної електроніки – 180, на тему телекомунікацій – 128, комп’ютерні науки: інформаційні системи – 111, комп’ютерні науки: теорії, методи – 89, системи автоматизації: управління – 18, прилади – 20, інформатика: розробка програмного забезпечення – 32, інформатика: штучний інтелект – 37, апаратна архітектура інформатики – 50, міждисциплінарні програми інформатики – 50 публікацій. Таким чином у 2018–2022 pp., згідно з наукометричною базою даних Web of Science, 25 % всіх публікацій щодо Інтернету речей в бухгалтерському обліку стосується інженерної електроніки, тобто технологічних аспектів застосування елементів Інтернету речей та їх впливу на реалізацію облікових процедур.

На рисунку 2 зображено мережеву візуалізацію ключових слів у публікаціях на тему «Інтернет речей в бухгалтерському обліку» згідно з наукометричною базою даних Web of Science у 2000–2022 pp.

Джерело: складено авторами засобами VOSviewer

Рис. 2. Мережева візуалізація ключових слів у публікаціях на тему «Інтернет речей в бухгалтерському обліку» згідно з базою наукометричних даних Web of Science 2000–2022 pp.

Дані, наведені на рисунку 2, означають, що цей термін зустрічається в публікаціях більш ніж 10 разів. У дослідженні бібліометричного поля Інтернету речей в бухгалтерському обліку можна виокремити вісім кластерів, які свідчать про наявність відповідних напрямів досліджень, які пов’язані між собою:

- «червоний» кластер – найбільш розгалужений, у якому спостерігається масштабність дослідження радіочастот, стохастичної геометрії, збору енергії, пропускної здатності, кореляції, теорії ігор, керування можливостями команди;
- «зелений» кластер – дослідження спрямовано на використання спрошеного мережевого протоколу, систематичного огляду літератури, облік, цифрові технології, промисловість 4.0, цифрову трансформацію, глибоке навчання;
- «блакитний» кластер – направлений на розумні контракти, безпеку, якість обслуговування, 5G, медичне обслуговування, блокчайн;
- «жовтий» кластер – дослідження спрямовано на периферійні обчислення, штучну нейронну мережу, промисловий Інтернет речей, сенсорну мережу, мобільні периферійні обчислення, ціноутворення;
- «синій» кластер – розглядається моделювання нового типу безпровідних систем, розроблення для передачі даних на великий відстані від різних датчиків, лічильників, сенсорів з низьким живленням енергії, мережі, розробленої спеціально для Інтернету речей, фізичний рівень використання радіосигналів;
- «оранжевий» кластер – найменш розгалужений, в ньому розглядається видобуток та моделі даних, а також поняття «кібербезпеки»;
- «рожевий» кластер – дослідження спрямовано на планування та оптимізацію даних;
- «фіолетовий» кластер – направлений на аналіз завдання, будовану систему, моніторинг, а також розглядаються розумні технології міста.

До країн-лідерів публікаційної активності щодо Інтернету речей в бухгалтерському обліку, згідно з базою даних Web of Science у 2020–2022 pp., належить Китай з загальною кількістю 561 публікація. Найбільшу кількість цитувань, а саме 35, у цій країні набрала стаття під назвою «Огляд глибокого навчання посилення для розумного управління енергією в будівлях». На другому місці – США з загальною кількістю публікацій 352, та на третьому місці Італія – 207. Лідером з кількості цитувань є стаття під назвою «Машинне навчання та міркування для прогностичного обслуговування в Індустрії 4.0: поточний стан і виклики» – 88 цитувань, та на другому місці італійська стаття – «Технології міжмашинного бездротового зв’язку для Інтернету речей: таксономія, порівняння та відкриті питання» – 41 цитування.

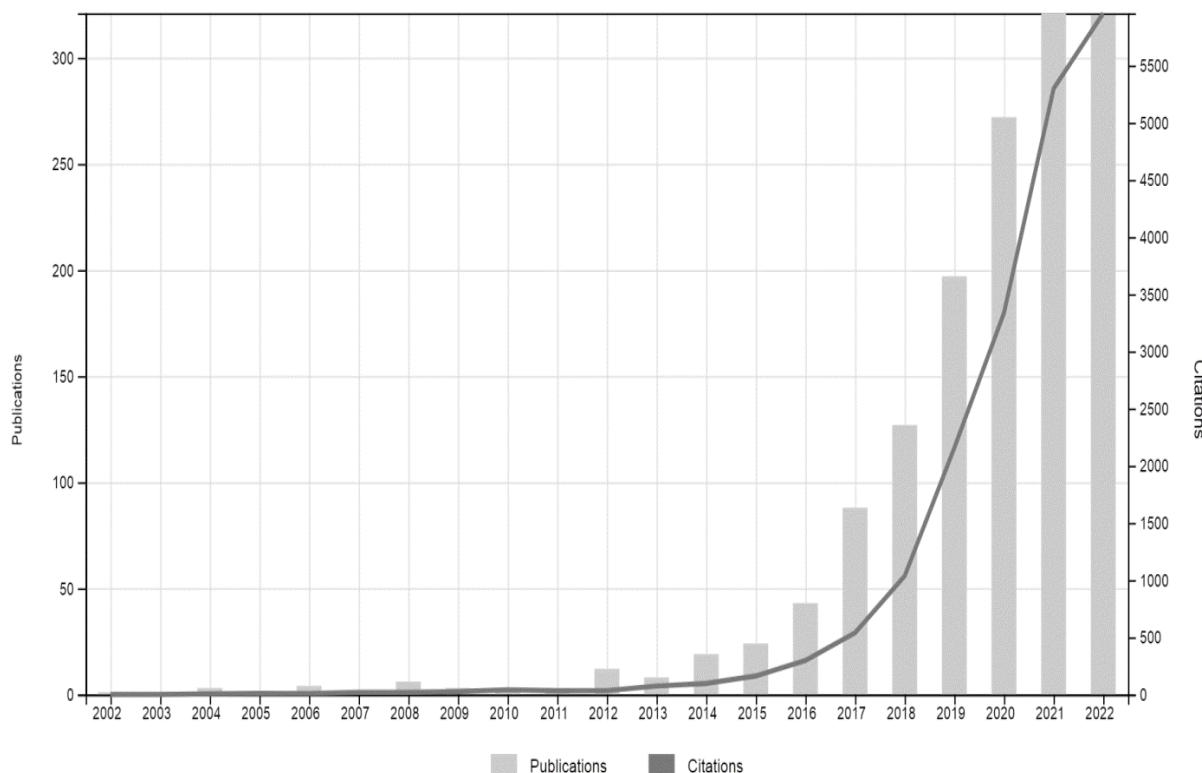
Статистика загальної кількості публікацій та цитувань представлена в таблиці 1, а саме оцінка кількості цитувань, звіт за 1970–2022 pp.

Таблиця 1
Статистика загальної кількості публікацій та цитувань 1970–2022 pp.

Публікації	Цитовані статті	Кількість цитувань	H-Index
1454	Всього 17484	Всього 19260	61
	Без самоцитування 17264	Без самоцитування 18966	
		Середнє число для документа 13,25	

Джерело: складено авторами

Таким чином можна побачити, що загальна кількість наукових публікацій за 1970–2022 pp. становить 1454, кількість статей, які цитують становить 17484; без самоцитування – 17264; загальна кількість цитувань – 19260, без самоцитування – 19966, середнє число для документа – 13,25, h-індекс, або індекс Гірша – показник впливовості науковця, колективу науковців, наукового закладу або наукового журналу, заснований на кількості публікацій та їх цитувань, за даними таблиці – 61.

Джерело: складено авторами засобами VOSviewer

Рис. 3. Кількість цитувань і публікацій за 2002–2022 pp.

У 2002 р. з'явилася перша публікація саме у базі Web of Science. Протягом 2003–2012 pp. з'явилася незначна кількість публікацій, і в цілому не спостерігалася чітка тенденція щодо їх збільшення або зменшення. Починаючи з 2013 р. і до 2022 р. виявлено чітку тенденцію до щорічного зростання кількості публікацій та цитувань, присвячених проблематиці IoT в бухгалтерському обліку. Так у 2022 р. за цією проблематикою в наукометричній базі даних Web of Science було опубліковано 320 публікацій та виявлено 5957 цитувань статей.

Найбільш цитовані та актуальні статті щодо Інтернету речей в бухгалтерському обліку в наукометричній базі даних Web of Science у 2000–2022 pp. наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

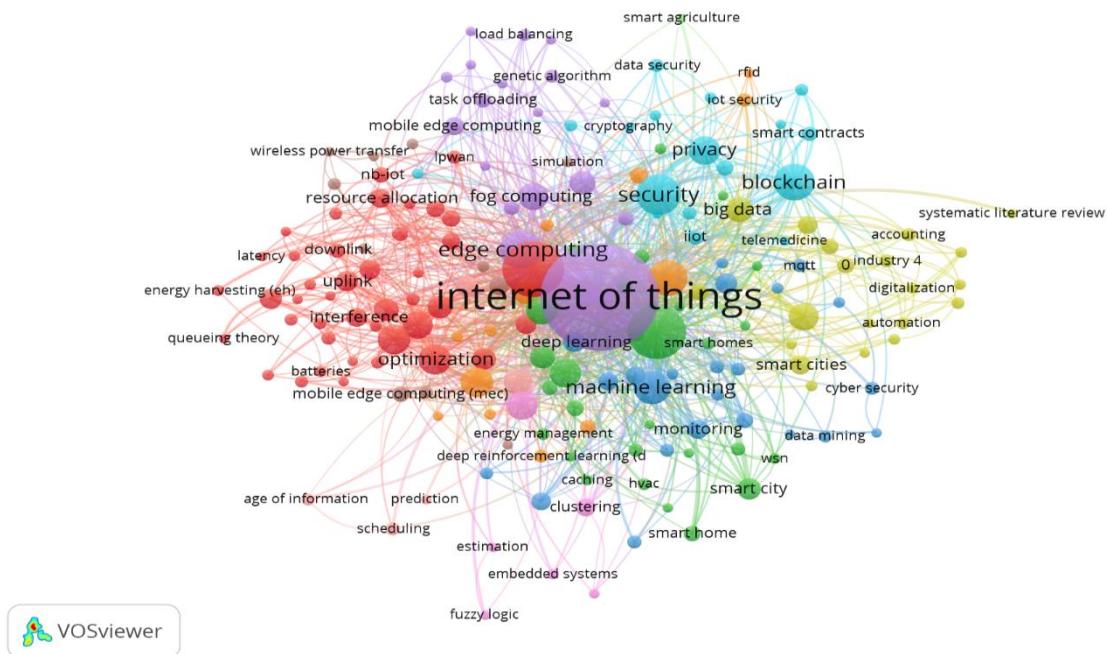
Найбільш цитовані та актуальні статті щодо IoT в бухгалтерському обліку в наукометричній базі даних Web of Science у 2000–2022 рр.

№ з/п	Назва, автори, рік публікації	Цитування					Середнє за рік	Всього
		2018	2019	2020	2021	2022		
1	On blockchain and its integration with IoT. Challenges and opportunities, Reyna A.; Martin C.; (...); Diaz M., 2018	11	99	165	207	143	125,4	627
2	Blockchain-Enabled Smart Contracts: Architecture, Applications, and Future Trends, Wang S.; Ouyang L.W.; (...); Wang F.Y., 2019	0	18	67	105	104	74,25	297
3	Semantics for the Internet of Things: Early Progress and Back to the Future, Barnaghi P.; Wang W.; (...); Taylor K., 2012	41	43	20	15	14	25,91	285
4	How Can Edge Computing Benefit From Software-Defined Networking: A Survey, Use Cases, and Future Directions, Baktir A.C.; Ozgovde A. and Ersoy C., 2017	30	57	64	62	38	42,17	253
5	Cognitive Machine-to-Machine Communications for Internet-of-Things: A Protocol Stack Perspective, Aijaz A. and Aghvami A.H., 2015	37	32	27	20	13	24,38	195
6	A Secure IoT Service Architecture With an Efficient Balance Dynamics Based on Cloud and Edge Computing, Wang T.; Zhang G.X.; (...); Jin Q., 2019	8	59	48	42	20	44,25	177
7	An Efficient Algorithm for Media-based Surveillance System (EAMSuS) in IoT Smart City Framework, Memos V.A.; Psannis K.E.; (...); Gupta B.B., 2018	10	45	67	31	17	34,2	171
8	Industrial Revolution – Industry 4.0: Are German Manufacturing SMEs the First Victims of this Revolution?, Sommer L., 2015	19	30	41	29	34	21	168
9	A Survey on Emerging SDN and NFV Security Mechanisms for IoT Systems, Farris I.; Taleb T.; (...); Song J., 2019	0	21	56	55	34	41,5	166
10	Agriculture 4.0: Broadening Responsible Innovation in an Era of Smart Farming, Rose D.C. and Chilvers J., 2018	0	9	33	61	63	33,2	166
Всього		1037	2157	3337	5297	5957	13,02	19,260

Джерело: складено авторами засобами VOSviewer

Мережеву візуалізацію ключових слів у публікаціях «Інтернет речей в бухгалтерському обліку» в наукометричній базі даних Web of Science 2000–2022 рр. представлено на рисунку 4.

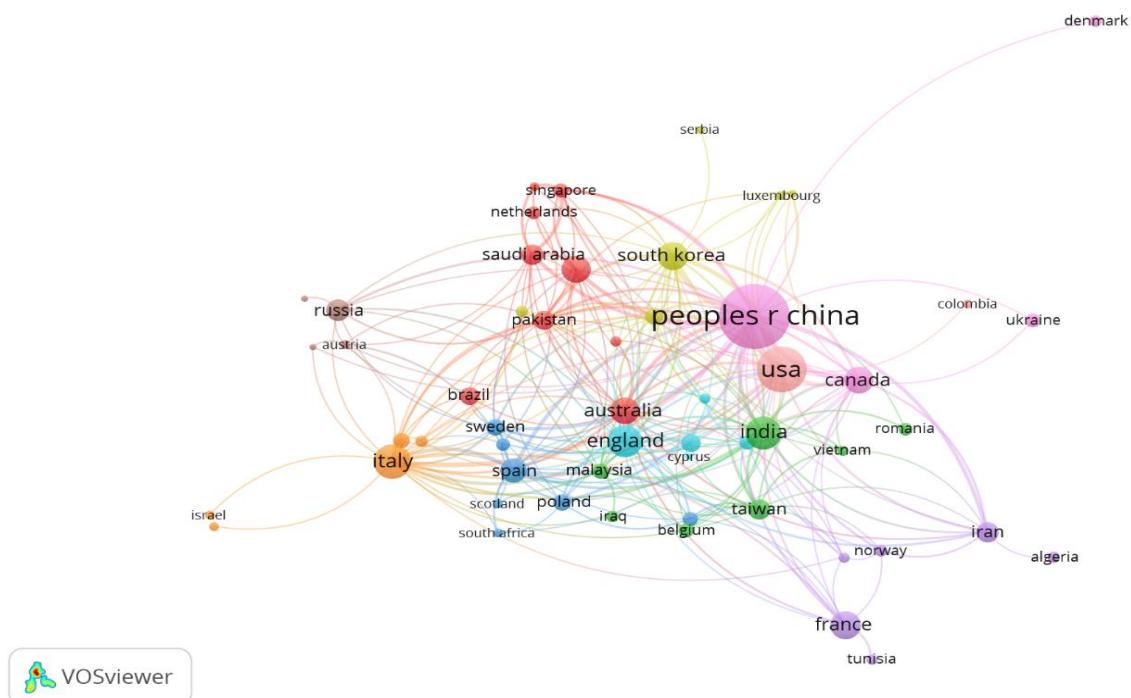
У результаті здійснення мережевої візуалізацію ключових слів у публікаціях Інтернет речей у бухгалтерському обліку встановлено, що найбільш часто в подібних дослідженнях використовуються такі ключові слова, як блокчайн, цифрова трансформація, цифрові технології, безпека, розумні міста, кібербезпека, 5G, оптимізація.

Джерело: складено авторами засобами VOSviewer

Рис. 4. Мережева візуалізація ключових слів у публікаціях «Інтернет речей у бухгалтерському обліку» в наукометричній базі даних Web of Science 2000–2022 рр.

В останні роки популярність теми Інтернету речей в бухгалтерському обліку зростає у різних країнах світу, зокрема внаслідок активного впровадження цифрових технологій у діяльність підприємств та повсякденне життя людей. Країни, які найбільш досліджують поняття «Інтернету речей в бухгалтерському обліку», представлені на рисунку 5.

Джерело: складено авторами засобами VOSviewer

Рис. 5. Країни, автори яких найбільш активно досліджують питання Інтернету речей в бухгалтерському обліку

З рисунка 5 видно, що найбільш активно питання Інтернету речей в бухгалтерському обліку досліджують вчені з Китаю, США, Індії, Італії, Канади, Франції, Іспанії. Українськими вченими вказана проблематика поки розглядається досить рідко, що зокрема, підтверджується існуванням лише декількох публікацій з цієї проблематики в наукометричній базі даних Web of Science.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз наукових публікацій дозволяє встановити, що проблематика досліджень щодо застосування Інтернету речей в бухгалтерському обліку є дуже актуальною, що підтверджується зростанням з кожним роком кількості наукових публікацій у наукометричній базі Web of Science, особливо з розвитком Індустрії 4.0.

У результаті проведеного аналізу виявлено основні параметри бібліометричного поля Інтернету речей у бухгалтерському обліку засобами кластерного, структурного та графічного аналізу динаміки окремих показників. Тема Інтернету речей в бухгалтерському обліку стає досить актуальною, оскільки за останній час різко збільшилася кількість публікацій, зокрема завдяки працям вчених з таких країн, як Китай, США та Італія.

Отримані результати дозволяють обґрунтувати ключові підходи до розуміння Інтернету речей як засобу удосконалення бухгалтерського обліку та встановити найбільш пріоритетні напрями досліджень у цій сфері, визначити джерела його науково-методологічного забезпечення.

Перспективою подальших досліджень є удосконалення системи організації обліку на основі використання Інтернету речей, що сприятиме підвищенню ефективності її функціонування та прийняттю більш ефективних управлінських рішень менеджментом підприємства.

Список використаної літератури:

1. Орлов I. Організація бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки / I.Orlov // Acta Academiae Beregsasiensis. Economics. – 2022. – № 1. – С. 265–274.
2. Пилипенко А.А. Системна парадигма організації бухгалтерського обліку в умовах четвертої промислової революції / A.A. Пилипенко, A.B. Тирінов // Бізнес Інформ. – 2022. – № 5. – С. 92–99.
3. Тенденції в дослідженні відповідального інвестування в контексті сталого розвитку: бібліометричний аналіз / N.Bulavinova, I.Burdenko and other // Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal. – 2021. – № 7 (3). – С. 179–199.
4. Altynpara E. Integrating The Industrial Internet Of Things: The Benefits And Challenges / E.Altynpara // Forbes. – 2021 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.forbes.com/sites/forbestechcouncil/2021/07/01/integrating-the-industrial-internet-of-things-the-benefits-and-challenges/?sh=10a01266306f>.
5. Muravskyi V. Accounting and Cybersecurity : monograph / V.Muravskyi ; scientific editor Z.-M. Zadorozhnyi. – Seattle, USA : KDP, 2021. – 200 p.
6. Cao H. Research on Future Accounting Information System in the Internet of Things Era / H.Cao, Z.Zhu // IEEE International Conference on Computer Science and Automation Engineering. – 2012. – P. 741–744.
7. A comprehensive study of cyber security attacks, classification, and countermeasures in the internet of things / Md Alimul Haque, Shameemul Haque and other // Handbook of Research on Digital Transformation and Challenges to Data Security and Privacy. – IGI Global, 2021. – P. 63–90.
8. Internet of things (IoT) security threats and concerns worldwide as of late 2019 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.statista.com/statistics/1202640/internet-ofthings-security-concerns/>.
9. Lehenchuk S. Protection of Accounting Data in the Conditions of Using Internet of Things: Problems and Prospects of Accounting Digitalization / S.Lehenchuk, M.Horodysky, N.Maistrenko // Accounting and Finance. – 2021. – № 1. – P. 12–19.
10. Aslanertik B.A. Comprehensive Framework for Accounting 4.0: Implications of Industry 4.0 in Digital Era / B.Aslanertik, B.Yardimci // Blockchain Economics and Financial Market Innovation. – 2019. – P. 549–563.

References:

1. Orlov, I. (2022), «Organizacija buhgalters'kogo obliku v umovah cyfrovizacii' ekonomiky», *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, No. 1, pp. 265–274.
2. Pylypenko, A.A. and Tyrinov, A.V. (2022), «Systemna paradigma organizacii' buhgalters'kogo obliku v umovah chetvertoi' promyslovoi' revoljucii'», *Business Inform*, No. 5, pp. 92–99.
3. Bulavinova, N., Burdenko, I. et al. (2021), «Tendencii' v doslidzhenni vidpovidal'nogo investuvannja v konteksti stalogo rozvytku: bibliometrychnyj analiz», *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, Vol. 7, No. 3, pp. 179–199.
4. Altynpara, E. (2021), «Integrating The Industrial Internet Of Things: The Benefits And Challenges», *Forbes*, [Online], available at: <https://www.forbes.com/sites/forbestechcouncil/2021/07/01/integrating-the-industrial-internet-of-things-the-benefits-and-challenges/?sh=10a01266306f>
5. Muravskyi, V. (2021), *Accounting and Cybersecurity*, monograph, in Zadorozhnyi, Z.-M. (ed.), KDP, USA, Seattle, 200 p.
6. Cao, H. and Zhu, Z. (2012), «Research on Future Accounting Information System in the Internet of Things Era», *IEEE International Conference on Computer Science and Automation Engineering*, pp. 741–744.

7. Haque, Md Alimul, Haque, Shameemul, et al. (2021), «A Comprehensive Study of Cybersecurity Attacks, Classification, and Countermeasures in the Internet of Things», *Handbook of Research on Digital Transformation and Challenges to Data Security and Privacy*, IGI Global, pp. 63–90.
8. Statista (2019), *Internet of things (IoT) security threats and concerns worldwide*, [Online], available at: <https://www.statista.com/statistics/1202640/internet-ofthings-security-concerns/>
9. Lehenchuk, S.F., Horodyskyi, M.P. and Maistrenko, N.M. (2021), «Protection of accounting data in the conditions of use of the Internet of things: problems and prospects of signing accounting», *Accounting and finance*, No. 1, pp. 12–19.
10. Aslanertik, B.A. and Yardimci, B. (2019), «A Comprehensive Framework for Accounting 4.0: Implications of Industry 4.0 in Digital Era», *Blockchain Economics and Financial Market Innovation*, Springer, Switzerland, pp. 549–563.

Березівська Марія Григорівна – асистент, аспірант кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0003-2175-6731>.

Наукові інтереси:

- Інтернет речей;
- цифровізація документообігу;
- розвиток організації бухгалтерського обліку.

Стойка Наталія Степанівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II.

<https://orcid.org/0000-0002-7494-4333>.

Наукові інтереси:

- проблеми бухгалтерського фінансового обліку;
- проблеми управлінського обліку і контролю витрат діяльності.

Berezivska M.H., Stoika N.S.

The Internet of Things in accounting: a bibliometric analysis

Today, the development of the fourth industrial revolution (Industry 4.0) is observed, which is a challenge for modern business, which makes it necessary to study the development trends of accounting based on the application of the Internet of Things. The research uses bibliometric, structural, cluster and graphic analysis, as well as methods of visualization of the publication activity of scientists regarding the Internet of Things in accounting based on the data of the Web of Science platforms and the VOSviewer software. Bibliometric field of the concept is characterized and visualized on the basis of the study of a large number of scientific publications devoted to the topic of the Internet of Things, according to such areas of analysis as publication categories, publication dynamics, types of organizations, author activity, publishing rating, countries-leaders of publication activity, article citations, clustering of terms and cited authors. The most cited articles aimed at identifying trends in the disclosure and further monitoring of the Internet of Things in accounting were studied. The publication activity of the authors and the most cited and relevant articles were analyzed.

Keywords: the Internet of Things; accounting; bibliometric analysis; Web of Science; VOSviewer; Industry 4.0.

Стаття надійшла до редакції 03.01.2023.